

Гетьманський уряд і панахида по Мазепі в Києві 1918 р.

Подав: М. Андрусяк

Безуспішні заходи православних українців у своєї вищої духовної влади в справі знесення анатеми, киненої московським Синодом православної церкви в 1708 р. на гетьмана Івана Мазепу та заборона Синоду Православної Автокефальної Церкви в Річипосполитій Польській правити панахиди по бл. пам'яті нашім гетьмані в православних церквах¹⁾, нагадують нам святкування роковин полтавського бою та панахиду на площі перед Софійським Собором у Києві, дня 10 липня 1918 р. Ця панахида відбулася з ініціативи українського військового товариства „Батьківщина“, яке кілька днів перед тим взивало громадянство до громадної участі в цьому торжестві.²⁾ Опис цього українського національного свята подає В. К-ко у київському „Відродженні“ (ч. 84) в статейці „Світлої пам'яті Ів. Мазепи“.

В цій статейці вражають нас місця сконфісковані гетьманською цензурою; між іншим сконфісковано теж резолюції д. Отамановського, ухвалені на Всенародньому Українському Вічі після панахиди, з виїмком першої точки: „Перенести з чужини до своєї столиці останки Петра Дорошенка і Івана Мазепи, та Пилипа Орлика, і поховати Івана Мазепу в катедрі св. Софії поруч з домовиною Ярослава Мудрого.“ Це насуває нам думку, що уряд гетьмана Павла Скоропадського не сприяв святкуванню пам'яті гетьмана Мазепи.

Становище уряду Української Держави до свята пам'яті Мазепи висвітлює протокол засідання Ради Міністрів з дня 9. липня 1918 р. поданий у харківській „Летопис-і Революції“ (1925, ч. 2, ст. 86—90 М. Р. „О гетмане Мазепе, Лизогубе и именинах Павла Скоропадского“). З цим характеристичним джерелом до історії гетьманщини 1918 р. хочемо запізнати загальне нашого громадянства й тому наводимо його в цілості:

„Журнал Ради Міністрів 9-го липня 1918 року.

Головував: Ф. А. Лизогуб. Присутні Міністри: М. П. Чубинський, отаман Рогоза, А. К. Ржепецький, В. Ю. Любинський, С. М. Гутнік, Б. А. Бутенко, В. В. Зиньковський, Н. П. Василенко, Ю. Ю. Соколовський, Ю. Вагнер. Управляючий Міністерством: Д. І. Дорошенко, товариш Міністра: В. Е. Брунст, товариш Державн. Контрольора: Д. В. Балійський, Державний Секретар: І. А. Кістяковський. Запрошені: А. А. Палтов, Н. А. Гаврилов, М. М. Могилянський. — Секретарював: В. Ф. Діятін. — Засідання відкрито в 22 год.

Слухали: 1) Позачергове повідомлення Голови Ради Міністрів про панахиду по гетьмані Мазепі, яку гадає відправити товариство „Батьківщина“ 10. липня в Софійському Соборі.

Постановили: 1) Голова Ради Міністрів повідомив кабінет, що товариство „Батьківщина“ зверталося до нього з заявою, в котрій зазначає Урядові необхідність встановити 10. липня, в день пам'яті

гетьмана Мазепи, національне свято і в цей день не працювати в урядових установах, а також звертає увагу на необхідність присутності членів уряду на панахиді 10. липня в Софійському Соборі.

В зв'язку з цим Голова Ради Міністрів ознайомив кабінет з поглядом представника вищої української церковної влади Митрополита Київського і Галицького Антонія на можливість самого відправлення панахиди по гетьмані Мазепі. Владика Антоній в розмові з паном Гетьманом і Головою Ради Міністрів висловився в тім розумінні, що з канонічного погляду відправлення панахиди по гетьмані Мазепі не може бути допущено, позаяк над ним було проголошено церковне прокляття.

З огляду на це всякий священо-служачий, в якому він не був стані, за відправлення такої панахиди підлягає церковному Суду.

Рядом з цим Владика Антоній, знаходячи церковне прокляття, котре лежить на гетьмані Мазепі, несправедливим, висловив свою згоду підписати телеграму пана Гетьмана до Патріярха про здійснення цього прокляття.

Після відповідного дозволу Патріярха всякі припинення з боку духовної влади до відправлення панахиди відпадуть.

Обмінявшись по цьому питанню думками, Рада Міністрів одноголосно визнала, що день пам'яті гет. Мазепи, якого національно-патріотична ролля в історії України уявляється дуже спірною, національним святом лічити не можна.

З огляду на це немає ніяких підстав, щоби не працювати в цей день в урядових установах.

Разом з цим Рада Міністрів, не бажаючи стишкати служачих в урядових установах в здійсненні їх релігійних змагань, визнала можливим надати право начальникам відомств визволити служачих, котрі бажають помолитись на панахиді по Гет. Мазепі 10 липня від праці і дати можливість бути на панахиді з тим, що по скінченні її всі вони повинні повернутись до виконання своїх службових обов'язків.

Далі Рада Міністрів постановила, що в сучасний мент ніякі вуличні маніфестації ні при яких обставинах не можуть бути допущені.

З огляду на це, в випадкові замірів після панахиди 10-го липня зробити маніфестацію, вжити всіх заходів до того, щоб не було ніяких порушень громадянського порядку. Сучасна постанова принята 11 голосами проти 2-ох.

На останку Рада Міністрів визнала небажаним, щоби хто небудь з її членів був на панахиді 10-го липня“.

1) „О снятіи анафемы съ гетмана Ив. Мазепы“ у варшавському „Слов-і“, ч. 68 за 1932 р.

2) „Відродження“, Київ 1918, ч. ч. 81 і 83-84.

